

ALZHEIMER
UDRUŽENJE "A i R" Sarajevo

tel.:+387 33 200 223

fax.:+387 33 200 223

e-mail: bih@demencija.org

fb: centar za demenciju

ul. Poljine br. 70-Sarajevo

Nakon prezentacije i diskusije o svim materijalima sudionika sastanka na visokom nivou pod nazivom „Demencija u Regionu Zapadnog Balkana i usvajanje Nacionalnih Strategija / planova u borbi protiv demencije“ održanog u Sarajevu, Bosna i Hercegovina; 18.-20. april 2018., potpuno smo svjesni značaja izazova koji demencija predstavlja u društvima zemalja Zapadnog Balkana, naročito u kontekstu starenja stanovništva u ovom regionu svijeta.

Ovaj izazov se može posmatrati kroz:

- **Javno zdravstveni aspekt**, koji se odražava kroz nisku javnu svijest i razumijevanje demencije, nedostatku prikladnog odgovorajućeg mehanizma rane dijagnoze bolesti (uključujući odgovarajuće metode detekcije u ranoj fazi), i potrebe za interdisciplinarnim, sveobuhvatnim i koordiniranim pristupom u prevenciji, dijagnozi, liječenju i njezi osobe sa demencijom kao i drugih bolesti ili zdravstvenih uvjeta koji se zajedno javljaju;
- **Socijalni aspekt**, koji se odražava kroz pravo osoba sa demencijom i njihovih negovatelja na podršku, njegu i socijalnu zaštitu, uključujući programe predaha za negovatelje, post-dijagnostičku podršku za osobe pogođene demencijom, i programe podrške za održavanje neovisnosti i ostanka kod kuće.

SARAJEVSKA IZJAVA O DEMENCIJI

Svjesni smo značajnih izazova povezanih sa demencijom koji se ne mogu samo posmatrati kroz prizmu osoba koje pate od demencije nego se trebaju posmatrati i sa stanovišta njihovih negovatelja. Čak šta više, odgovori na potrebe, koje su u vezi sa demencijom, trebaju biti sveobuhvatni, sistemski i interdisciplinarni. Demencija ne predstavlja samo izazove zdravstvenog sektora nego, takođe, društva općenito.

Sistemska podrška osobama sa demencijom trebala bi biti implementirana kroz tri povezane oblasti:

- **Politiku:** Procjenu dostupnosti i implementaciju politika, regulativa i smjernica / standarda – bilo kao odvojeni instrumenti ili integrisani u druge politike (nezarazna oboljenja, mentalno zdravlje, starenje ili invaliditet);
- **Usluge:** Stvaranje i raspodjela odgovarajućih izvora pružanja ujednačene i održive njege kroz različite stadije od prevencije / umanjenja rizika preko dijagnosticiranja do terminalne njege osobe;
- **Informacije i istraživanja:** Prikupljanje i korištenje mjerljivih epidemioloških podataka koji se mogu upoređivati sa drugima i koji su u vezi očekivane prevalence bolesti, incidence, smrtnosti, finansijskog utjecaja te poboljšanja usluga.

Slažemo se sa dokumentom WHO Globalni akcioni plan kao javnog zdravstvenog odgovora na demenciju 2017.-2025. da se artikulacija ova tri pristupa može provesti kroz sedam akcionih oblasti:

1. Politika;
 - a. **Demencija kao javno zdravstveni prioritet**, koji uključuje: kreiranje planova o demenciji i regulative kroz sveobuhvatnu multisektorsku saradnju; razvoj i donošenje standarda/smjernica/protokola u vezi njege; mehanizma zaštite ljudskih prava osoba sa demencijom.
2. Usluge;
 - a. **Svijest o demenciji i prijateljsko okruženje**, koje uključuje: jačanje i uključivanje osoba sa demencijom i njihovih negovatelja; kampanje o podizanju svijesti o demenciji i umanjenju rizika; demenciji prijatno prijateljsko okruženje; edukacija o demenciji i trening ne zdravstvenog osoblja.
 - b. **Umanjenje riziko faktora demencije**, što uključuje: upravljanje različitim riziko faktorima kroz povezivanje demencije sa drugim "ne zaraznim oboljenjima" kroz programe smanjenja rizika i promociju zdravlja ; politike i kampanje; te razvoj i realizaciju programa obučavanja zdravstvenog osoblja u smislu dobne, polne i kulturološke osjetljivosti kao i osjetljivosti prema osobama sa invaliditetom, provedbu smanjenja rizika intervencijama koje su usmjerene prema osobi, troškovno efektivnije, održivije i pristupačnije.
 - c. **Dijagnosticiranja demencije, liječenja, njege i podrške**, što uključuje: osmišljanje i provedbu zdravstvenih programa koji pokrivaju sve povezane oblasti u vezi demencije, razvoj radne snage u vezi demencije iz oblasti zdravstvene i socijalne njege; ranu detekciju i dijagnozu demencije; usluge "iz zajednice" u vezi zdravstvene i socijalne njege a koje su osobi usmjerene; pristup anti-dementivima i drugim sredstvima njege.
 - d. **Podrška negovateljima osoba sa demencijom**, koja uključuje: provedbu trening programa, usluga za predah negovatelja i drugih načina podrške negovateljima; razvoj mehanizama zaštite negovatelja kroz socijalne pogodnosti, politike i regulative protiv diskriminacije.
3. Informacije i istraživanje;
 - a. **Istraživanja i inovacije u vezi demencije**, što uključuje: identifikaciju, investiranje te provedbu istraživačkih prioriteta demencije; generiranje novog znanja shodno pronađenim modifikacijama u tretmanu bolesti ili lijeka, efikasne intervencije smanjenja rizika i inovativni modeli njege.
 - b. **Informacioni sistem za demenciju**, koji uključuje: razvoj informacijskog i nadzornog sistema za demenciju, pokrivanje ključnih indikatora kao što je prevalenca i incidenca demencije, ekonomsko koštanje demencije i druge mjere uključene u Global Dementia Observatory.

ALZHEIMER
UDRUŽENJE "A i R" Sarajevo

tel.:+387 33 200 223

fax.:+387 33 200 223

e-mail: bih@demencija.org

fb: centar za demenciju

ul.Poljine br.70-Sarajevo

Stoga, smatramo da je neophodno pristupiti izradi Planova za borbu protiv demencije u svim društvima regiona Zapadnog Balkana u koje treba ugraditi gore navedene parametre kako bi osobe pogođene demencijom, njegovatelji i porodice tih osoba ovog regiona uspjele ostvariti svoja ljudska prava.

Zahvaljujemo se Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji, Alzheimer Disease International i Alzheimer Europe na podršci radu ovog skupa. Zahvaljujemo se i Centru za demenciju Sarajevo na inicijativi ovog sastanka i njegovoj organizaciji. Nadamo se pomoći gore navedenih organizacija u budućim aktivnostima naših društava na polju demencije.

Sarajevo, 20.04.2018.